

красная степная порода использовалась как материнская основа. Изложены перспективные направления работы с новообразованным массивом скота.

EVOLUTION OF RED STEPPE BREED POPULATION FOR SECOND HALF XX CENTURY.

I. Boroday

Main preconditions and direction of Evolution of Red Steppe breed population for second half XX century are covered. The especial attention is concentrated on analysis of methods of creation of the new types and breed in which Red Steppe breed have utilized as maternal basis. Prospects of the further selection with of new creating file of cattle is outlined.

УДК 338.43:636.2.033

М.Х. ВДОВИЧЕНКО, О.О. ТИМОШЕНКО

Інститут розведення і генетики тварин УААН

РИНОК ЯЛОВИЧИНИ УКРАЇНИ: СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ

Проаналізовано місце яловичини в структурі ринку виробництва м'яса. Розкрито причини зменшення чисельності поголів'я худоби та зниження її продуктивності, подано пропозиції перспектив збільшення обсягів виробництва яловичини.

Рівень споживання продуктів харчування, в тому числі м'яса, — один з важливих показників добробуту населення. В Україні за останнє десятиріччя він значно знизився. У 1990 р. на душу населення споживалося м'яса 68 кг при нормі 80 кг, у 2000 р. — відповідно 32,2 кг, з яких близько 50% яловичини. Це зумовлено різким скороченням поголів'я худоби, зменшенням обсягів виробництва м'яса, іншими соціально-економічними чинниками.

У зв'язку з цим поставлено *мету*: проаналізувати динаміку чисельності поголів'я великої рогатої худоби, у тому числі м'ясного напрямку продуктивності, обсяги виробництва яловичини, причини їхнього зменшення, дати пропозиції щодо збільшення їх у перспективі.

Матеріали і методи досліджень. Матеріалом дослідження були дані Держкомстату України, які оброблялися методом аналізу, порівняння, розрахунків.

Результати досліджень. Як показав аналіз, виробництво всіх видів м'яса у забійній масі і, зокрема, яловичини й телятини у всіх категоріях господарств зменшилося за 1990— 2000 рр. у 2,6 раза (табл. 1). Причому частка останньої у виробництві всіх видів м'яса в громадському секторі знизилася від 41,5 до 18,4%, а у приватному секторі зросла від 4,1 до 27%.

Виробництво яловичини залежить від низки чинників: чисельності поголів'я худоби, його структури, продуктивності, кормової бази та інших. Загальна кількість великої рогатої худоби за аналізований період скоротилася від 24623 тис. до 9423,7 тис. голів, з них корів — від 8378,2 до 4958,3 тис. Найбільшого спаду зазнало поголів'я в громадському секторі (у 4,2 раза) за нарощування у приватному (в 1,2 раза). У результаті в структурі поголів'я частка в громадському секторі знизилася від 85,6 до 53,2%, відповідно вона підвищилася у приватному секторі. Подібні тенденції характерні для всіх природно-кліматичних зон.

1. Динаміка обсягів виробництва м'яса у забійній масі в Україні, тис. т

Показники	1990 р.	1995 р.	2000 р.
Виробництво м'яса всіх видів	4357,8	2293,7	1662,8
У тому числі яловичини і телятини	1985,4	1185,9	754,3
Зокрема: у громадському секторі	1808,1	816,2	305,2
у приватному секторі	177,3	369,7	449,1
Яловичина і телятина до обсягу всіх видів м'яса, %	45,6	51,7	45,4
Зокрема: у громадському секторі	41,5	35,6	18,4
у приватному секторі	4,1	16,1	27,0

Збільшення виробництва яловичини є однією з найбільш актуальних проблем агропромислового комплексу. Раціональне її розв'язання — розвиток м'ясного скотарства. У м'ясному скотарстві, на відміну від молочного, чисельність худоби збільшилася від 65,6 до 146 тис. голів, у тому числі корів — від 13,6 до 69,5 тис. У зонах Полісся і Лісостепу відбувалось нарощування чисельності поголів'я, в зоні Степу — спад майже удвічі. Загалом частка м'ясного поголів'я в загальній кількості зросла, але залишається надто низькою — 1,56%, у тому числі на Поліссі — 2%, у Степу — 0,90%.

Структура поголів'я худоби змінюється в напрямі підвищення частки в поліській і лісостеповій зонах та зниження — в Степу (табл. 2).

2. Частка поголів'я великої рогатої худоби у природно-кліматичних зонах України, %

Зони	1990 р.		1995 р.		2000 р.	
	Поголів'я, всього	У т.ч. корів	Поголів'я, всього	У т.ч. корів	Поголів'я, всього	У т.ч. корів
<i>Поголів'я худоби молочного і м'ясного напрямів продуктивності</i>						
Полісся	25,7	26,2	26,1	27,9	29,6	32,4
Лісостеп	38,7	38,0	40,2	38,4	41,8	39,4
Степ	35,6	35,8	33,7	33,7	28,6	27,2
<i>Поголів'я худоби м'ясного напрям продуктивності</i>						
Полісся	34,0	32,4	38,7	29,5	38,4	40,1
Лісостеп	23,5	22,0	45,6	60,5	51,8	51,7
Степ	42,5	45,6	15,7	10,0	9,8	8,2

Основними напрямками розвитку тваринництва в умовах ринку є нарощування чисельності високопродуктивного поголів'я, забезпечення його в достатній кількості кормами, впровадження маловитратних технологій, опанування збуту конкурентоспроможної продукції [1]. Збільшення обсягів виробництва яловичини має бути здійсненим завдяки створенню м'ясного скотарства в усіх регіонах України.

Однією з причин згортання тваринництва було значне дорожчання продукції, зумовлене різким зниженням продуктивності худоби [2]. Так середньодобові прирости великої рогатої худоби на вирощуванні та відгодівлі у сільськогосподарських підприємствах усіх форм власності знизилися від 431 г у 1990 р. до 255 г у 2000 р., середня жива маса однієї голови худоби, проданої ними підприємствам і організаціям м'ясної промисловості, зменшилася відповідно від 393 до 311 кг, а реалізованої на забій — від 349 до 231 кг.

Зменшення чисельності худоби, зниження її продуктивності негативно вплинуло на виробництво яловичини. Вирощування в живій масі худоби у сільськогосподарських підприємствах усіх форм власності знизилось у 6,7 раза. Виробництво яловичини і телятини в живій масі в 2000 р. становило лише 42,5%, у сільськогосподарських підприємствах — 18% при збільшенні кількості худоби в господарствах населення у 2,7 раза; у забійній масі зменшилося у

2,6 раза, в громадському секторі — у 5,9, при зростанні у приватному — у 2,5 раза.

Унаслідок зменшення обсягів виробництва, зростання затрат праці на виробництво та приріст зростання собівартості приросту м'ясо стало збитковим (табл. 3).

3. Економічні показники виробництва м'яса великої рогатої худоби в Україні

Показники	Роки		
	1995	1997	2000
Собівартість виробництва 1 ц приросту великої рогатої худоби, грн	* 158,01	561,10	599,98
Собівартість 1 ц реалізованого м'яса в сільськогосподарських підприємствах, грн	65,46	231,04	372,32
Перевищення собівартості приросту над собівартістю реалізованого м'яса, грн	92,55	330,06	277,66
Ціна реалізації 1 ц м'яса в сільськогосподарських підприємствах, грн	52,48	89,01	214,81
Прибуток (+), збиток (-), грн	-12,98	-142,03	-157,51
Рентабельність, %	-19,82	-61,47	-42,30

Незначна частка яловичини, одержаної від м'ясної худоби, в загальному обсязі м'яса істотно не впливає на підвищення рівня її споживання. Проведені розрахунки показують, що довести споживання яловичини на душу населення у найближчі 5—10 років до 35—37 кг можна, насамперед, завдяки прискореному розвитку м'ясного скотарства.

Інститутом розведення і генетики тварин УААН спільно з Українською академією аграрних наук, Міністерством аграрної політики України розроблено Програму розвитку та державної підтримки м'ясного скотарства України на 2003—2012 рр., якою передбачено довести обсяги виробництва яловичини у забійній масі до 266 тис. т у 2007 р. і 475 тис. т у 2012 р.

Одночасно з підвищенням продуктивності м'ясної худоби передбачається збільшувати чисельність її поголів'я, зокрема корів, відповідно до 1 млн і 620 тис. голів. Розвиток м'ясного скотарства відбуватиметься неоднаковими темпами в різних природно-кліматичних зонах країни. Так на Поліссі, де є багато порівняно дешевих пасовищних кормів, поголів'я м'ясних корів становитимете 54,5—55% загальної чисельності, а в Степу — відповідно 14,5—15%.

Для збільшення кількості поголів'я худоби м'ясних порід, підвищення її продуктивності доцільно встановити дотацію держави на кожну вирощену продуктивну корову шляхом компенсації нормативних затрат на її вирощування, як це практикується в багатьох країнах з ринковою економікою. Разом з тим необхідно продовжити практику доплати за важковаговий реалізований молодняк переробним підприємствам і заготівельним організаціям.

Ми підтримуємо авторів, які пропонують у ринкових умовах з метою прискореного виробництва яловичини сміливо йти на диверсифікацію [3], розвивати переробну промисловість та інші соціально зорієнтовані виробництва, що будуть давати прибутки.

Висновки. З метою збільшення обсягів виробництва яловичини необхідно нарощувати чисельність поголів'я худоби, підвищувати її продуктивність, забезпечувати належну заінтересованість безпосередніх виробників, розвивати інтеграцію, зміцнюючи технологічні й економічні зв'язки між її учасниками, що сприятиме підвищенню ефективності виробництва сировини та її переробки.

1. Козир В.С. Основні напрями розвитку тваринництва у ринкових умовах // Матеріали наук.-вироб. конф. "Шляхи розвитку тваринництва у ринкових умовах". — Дніпропетровськ, 2001. — С. 3.

2. Щепісько П.В. М'ясний підкомплекс України (проблеми розвитку та ефективності). — К., 1999. — С. 13.

3. Мельник Ю.Ф. Економічні важелі прискореного розвитку тваринництва // Матеріали наук.-вироб. конф. "Шляхи розвитку тваринництва у ринкових умовах". — Дніпропетровськ, 2001. — С. 10.

Рынок говядины Украины: состояние и перспективы.

М.Х. Вдовиченко, О.А. Тимошенко

Проанализовано место говядины в структуре рынка производства мяса. Раскрыты причины уменьшения численности поголовья скота и снижения его продуктивности, даны предложения перспектив увеличения объема производства говядины.

The beef market of Ukraine: state and perspectives.

M. Vdovichenko, O. Timoshenko

The place of beef in Structure of market producing of meat is analyzed. The causes of reduction the number of livestock and its productivity have been opened, the ideas of perspectives to increase the producing of beef have been proposed.